

Digitalno jezikoslovje kot odziv na spreminjajoče se potrebe po jezikovnih storitvah

V prevajalski stroki, pa tudi v širšem akademskem okolju, kjer spremljamo razvoj jezikovnih in prevajalskih tehnologij, že dlje opažamo, da obstoječi profili diplomantov prevajalstva in drugih jezikovnih študijskih smeri niso več usklajeni s potrebami družbe in trga dela, še večja pa se zdi ta vrzel, če razmišljamo o razsežnostih digitalizacije čez deset, dvajset ali trideset let. V tem duhu smo leta 2016 oblikovali mednarodni konzorcij petih univerz in podjetja ter pod okriljem strateškega partnerstva Erasmus+ v projektu [DigiLing](#) definirali ciljne veščine in kompetence bodočih digitalnih jezikoslovcev, poleg tega pa smo vzpostavili [spletno učno okolje](#), kjer je na voljo sedem študijskih predmetov s področja digitalnega jezikoslovja za samostojno učenje.

Vzporedno s tem smo oblikovali skupni magistrski študijski program Digitalno jezikoslovje, pri katerem poleg ljubljanske sodelujeta še zagrebška univerza in Masarykova univerza iz Brna, v okviru Univerze v Ljubljani pa smo se povezale Filozofska fakulteta, Fakulteta za računalništvo in informatiko ter Fakulteta za družbene vede. Študijski program je v postopku akreditacije, prvi vpis pa načrtujemo v študijskem letu 2020/2021.

Kaj je digitalno jezikoslovje

Digitalno jezikoslovje je novo interdisciplinarno študijsko področje, ki združuje jezikoslovje, prevodoslovje, informacijske tehnologije in družboslovje. Digitalizacija nepovratno spreminja načine, na katere pišemo, (strojno in človeško) obdelujemo, razširjamo in ponovno uporabljamo besedila, pa tudi druge vrste vsebin. Cilj študijskega programa je zagotoviti celoten nabor znanstvenih, metodoloških in praktičnih temeljev za komunikacijo v digitalnem svetu ter omogočiti študentom, ki prihajajo z različnih jezikoslovnih, družboslovnih in računalniških podpodročij, da svoja znanja in veščine uspešno uporabijo v digitalnem okolju.

Predpogoj za to so jezikoslovna znanja, kot so obvladovanje maternega in tujega jezika, prevodoslovne kompetence in poznavanje postopkov jezikovne analize na vseh ravneh, veščine s področja obdelave naravnega jezika, zlasti na ravni poglobljenega razumevanja najnovejših tehnik jezikovne obdelave s strojnimi učenjem in umetno inteligenco. Ob tej »tradicionalni« interdisciplinarni zmesi jezikoslovja in informacijskih tehnologij se digitalno jezikoslovje osredotoča na še nekaj dodatnih točk, zaradi katerih ga lahko upravičeno razumemo kot samostojno študijsko področje.

Prvi dodatni fokus je ustvarjanje digitalnih vsebin, saj so digitalni mediji dodobra spremenili novinarsko krajino in vnesli nove paradigme v koncepte raziskovanja, kredibilnosti, avtentičnosti, avtorstva in dostopnosti. Osebnost prilagajanje digitalnih storitev je s seboj prineslo ciljno in na uporabnika osredotočeno produkcijo vsebin spletnih strani, oglasov, priročnikov in objav na družabnih omrežjih, pri čemer ne smemo pozabiti, da je uporabnikova kibernetična identiteta različna od identitete, ki jo ima v resničnem svetu.

Drugi fokus je izredno hitra, večjezična digitalna komunikacija. Kljub vprašljivi kakovosti so storitve strojnega prevajanja in tolmačenja danes v polnem razcvetu in se jih, pogosto uspešno, uporablja po vsem svetu. Čeprav so razmerja med kakovostjo prevodov, komunikacijskimi tveganji in komunikacijsko fleksibilnostjo še vedno slabo razumljena, je jasno, da je študente treba opremiti z globljim razumevanjem orodij, ki jih lahko uporabijo v različnih komunikacijskih kontekstih, tehnologij, ki jih lahko uporabijo za doseganje različnih ciljev, ter povratnih informacij, ki jih lahko posredujejo avtorjem teh tehnologij in s tem omogočijo izvedbo potrebnih izboljšav. S kognitivnega vidika se je proces ustvarjanja prevesil v proces izbiranja, pri tem pa je ključen pomen prevzela sposobnost kritične presoje in ocenjevanja zanesljivosti virov.

Preučevanje zanesljivosti, identitete, avtorstva in ponovne uporabe nas neizogibno pripelje do vprašanj, povezanih s pravicami intelektualne lastnine in varovanjem podatkov, pa tudi do vprašanj o etičnih vidikih komunikacije v digitalnih medijih. Kot bodoči upravljalci jezikovnih virov bodo morali digitalni jezikoslovci dobro

poznati nacionalne in mednarodne pravne okvire, ki regulirajo npr. izdelavo, zaščito in razširjanje korpusov, učnih podatkov za strojne prevajalnike, pomnilnikov prevodov ipd.

Digitalno jezikoslovje kot študijsko področje torej združuje uvide in perspektive, nabrane iz različnih disciplin, ter se ne prekriva z računalniškim jezikoslovjem, informacijsko znanostjo, digitalno humanistiko, prevodoslovjem, sociolingvistiko ali korpusnim jezikoslovjem, čeprav črpa iz njihovih metod in uporablja njihova orodja.

Ciljne veščine in kompetence digitalnih jezikoslovcev

Magister ali magistrica študijskega programa digitalnega jezikoslovja ima tako naslednje veščine in kompetence:

- jezikovna kompetenca v vsaj dveh jezikih;
- razumevanje zakonitosti delovanja pisnega in govorjenega jezika na vseh ravneh jezikoslovne analize;
- razumevanje načel večjezične komunikacije, vključno z veščinami medkulturnega posredovanja, prevajanja, tolmačenja, lokalizacije in ustvarjanja večjezičnih vsebin;
- veščine izdelovanja digitalnih jezikovnih virov, kot so korpusi, leksikoni, akustične podatkovne baze ipd., ter kompetence v metodološkem načrtovanju in tehnični implementaciji izdelave jezikovnih virov;
- veščine analize in obdelave naravnih jezikov, vključno z osnovnimi sposobnostmi analize in obdelave jezikovnih podatkov z uporabo obstoječih orodij ter zmožnostjo načrtovanja in razvoja lastnih;
- osnovno razumevanje socioloških, psiholoških in zakonodajnih vidikov digitalnih medijev;
- zmožnost samostojnega raziskovanja in pridobivanja novih veščin;
- zmožnost delovanja v interdisciplinarnih in večjezičnih ekipah.

Verjamemo, da bodo tako opremljeni digitalni jezikoslovci zaposljivi in bodo kos jezikovnim, komunikacijskim, tehnološkim in etičnim izzivom, ki jih prinaša digitalna prihodnost.